

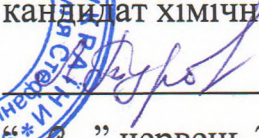
ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-наукової роботи і міжнародної діяльності

Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

кандидат хімічних наук, доцент

 Лілія ТУРОВСЬКА

8 " червень 2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу № 3 від 05 червня 2026 р. засідання фахового семінару кафедри дизайну і теорії мистецтва Навчально-науковому інституті мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ПРИСУТНІ:

Дундяк І. М. – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва – голова семінару, гарант даної ОНП;

Пастух Г. С. – асистент кафедри дизайну і теорії мистецтва – секретар семінару;

Чуйко О. Д. – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Бабій Н. П. – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Макогін Г. В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, заступник директора ННІМ – член семінару;

Семчук Л. Я. – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтв, член семінару;

Чмелик І. В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Лотоцька В. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Нагорняк Х. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Шпільчак В. А. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Калиновська І. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару;

Губаль Б. І. – професор, Заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва – член семінару.

Кіндратюк Б. Д. – доктор мистецтвознавства, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, науковий керівник – член семінару.

З присутніх – 4 доктори мистецтвознавства та 7 кандидатів мистецтвознавства – фахівці за профілем представленої дисертації.

Головуючий на фаховому семінарі — доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва Дундяк І. М.

СЛУХАЛИ:

1. Інформацію про дисертацію та здобувача

Дисертантка Пазинюк Марія Василівна, аспірантка 4 року навчання заочної контрактної форми навчання за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Дисертація на тему «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть» подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Тема дисертаційної роботи «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть» затверджена на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» протокол № 9 від 03 листопада 2020 р.

Науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор Кіндратюк Богдан Степанович.

2. Виступ здобувача Пазинюк Марії Василівни:

Вашій увазі представлена дисертаційна робота на тему: «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація галузі знань 02 Культура і мистецтво.

У дисертації проаналізовано зображення музикантів та музичних інструментів в українському живописі XVI–XVIII ст. У роботі узагальнено матеріали, зібрані у процесі дослідження візуального матеріалу стосовно особливостей розвитку музичної теми у образотворчому мистецтві України, проаналізовано велику джерельну базу вітчизняних та закордонних наукових досліджень, які стосуються цієї теми.

Одразу обумовимо, що є два способи розглядати картину з музичними елементами: як твір образотворчого мистецтва або як документ про практику музики, тобто крізь «окуляри» історика образотворчого мистецтва чи музикознавця-органолога. Оптимально в науковому світі є, коли спочатку історики мистецтва окреслюють питання датувати творів, їх загальну спрямованість у руслі образотворчого мистецтва тої чи іншої країни, вказують особливості малярської манери, аналізують жанрове різноманіття та умови виникнення цих зображень, їх символічну інтерпретацію.

Це дає можливість правильно зрозуміти візуальну інформацію, яка подана на зображенні. І вже тоді музикознавці деталізують інформацію про назви інструментів на картині, співставляють її з особливостями розвитку музики, вказують чи правильно вони зображені та чи змістовний контекст достатній для того, аби встановити ступінь реалізму в картині з музиками й музичними інструментами тощо.

Метою роботи є аналіз музичних сюжетів і мотивів у світському й церковному малярстві України XVI–XVIII століть та їх трансформації в контексті іконографії, стилістики, жанрового різноманіття.

Виходячи з вищесказаного ми можемо окреслити наступні **завдання** цього дослідження:

1. увиразнити основні напрями розвитку сюжетів з музичними мотивами в образотворчому мистецтві Європи, зокрема України (давні часи, Середньовіччя, Ренесансу);
2. проаналізувати історико-богословські джерела музичних мотивів у християнських сюжетах;
3. систематизувати музичні мотиви церковного малярства України XVI ст. та визначити їх образні й іконографічні особливості;
4. з'ясувати традиції та новації представлення музикантів і музичних інструментів в українському церковному малярстві XVII–XVIII ст.;
5. здійснити системний жанровий аналіз українського малярства з музичними мотивами XVII–XVIII ст.;
6. визначити основні характеристики символіки музичних інструментів у зображеннях історико-військового характеру та розглянути сюжет народної картини «Козак Мамай» у контексті музичної теми малярства.

Об'єктом дослідження є твори українського живопису XVI–XVIII ст. із музичними мотивами (зображеннями музикантів і музичних інструментів).

Предметом дослідження стали особливості трансформації іконографії, художньо-стилістичної інтерпретації та жанрової характеристики зображень музикантів і музичних інструментів у живописі України.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період XVI–XVIII ст., що відповідає періоду становлення та розвитку музичної теми в малярстві на етнічних українських землях. В аналізі витоків появи зображень музикантів і музичних інструментів вони, частково, сягають прадавніх часів та часів Античності, Середньовіччя та Ренесансу.

Територіальні межі охоплюють етнічні українські землі XVI–XVIII ст.

Робота аналізує велику кількість зображень релігійного характеру з музичними мотивами, але основну увагу ми зосередили на православних та унійних зображеннях. Окремі твори католицької релігійної традиції, які виконані в Україні XVII–XVIII ст., аналізуються в порівняльному контексті. Монументальні розписи хасидизму із зображеннями музичних інструментів, які

існували у той час, ми не розглядали, адже вони виконані в цілком іншій релігійній традиції.

Наукова новизна дослідження становлять:

- виокремлення історико-культурних етапів розвитку музичної теми у європейській традиції та аналіз її особливостей у вітчизняній художній культурі;
- створення узагальненої картини іконографічної та стилістичної традиції музичної теми як важливого елементу українського іконопису;
- узагальнення, на основі доступних зразків, шляхів трансформації традиції та новації представлення музичних мотивів в українському церковному малярстві XVII–XVIII ст.;
- системне осмислення різних аспекти жанрової характеристики зображень музикантів і музичних інструментів у загальній системі живопису України XVI–XVIII ст.;
- виокремлення символічно-образної мови музичних мотивів у творах образотворчого мистецтва історико-військового характеру XVII–XVIII ст.;
- введення до наукового обігу, у контексті музичної теми, творів живопису.

Як ми вже зауважували, в українській історії мистецтва праці, де б наскрізно прослідковувалося музичну тему у образотворчому мистецтві загалом та малярстві зокрема - немає.

Тому це дослідження про музичні інструменти та музикантів XVI–XVIII ст. буде спиратися на терміни «музична тема», «музичний мотив», «музичний сюжет», на відміну від органологічних, які досліджують «музичну іконографію». Зауважу, що мені дуже багато часу потрібно було власне для з'ясування цієї особливості, адже праці органологів в українській науці є, а узагальненого дослідження з точки зору історії образотворчого мистецтва – немає, тому для цього нам потрібно було ознайомитися з багатьма працями іноземних авторів, аби зрозуміти різницю.

Відмінність між поняттями «тема», «сюжет», «мотив» в образотворчому мистецтві полягає в масштабі та глибині розкриття образу. Тому тема – це

концепція; сюжет – це історія (хто, де, коли); мотив – це конкретна деталь, яка підсилює задум. Такі терміни ми будемо вживати для аналізу живописних зображень музикантів та музичних інструментів. Причому одразу зауважимо, що точна ідентифікація музичних інструментів та дискусії щодо цього не входять до завдань нашого дослідження.

Аналіз основних напрямів розвитку сюжетів з музичними мотивами в образотворчому мистецтві Європи та України (давні часи, Середньовіччя, Ренесанс) доводить постійну взаємодію релігії і музики. З'ясування історико-богословських джерел музичних мотивів у християнських сюжетах показало, що серед біблійних текстів виділяється цар-музикант Давид. Сюжети Страшного суду, Різдва беруть початок ще з ранньо християнських часів та мають персонажів з аерофонами.

Тексти про події Апокаліпсису вказують на використання ангелами музичних інструментів – сурм, що потім стає підставою для виникнення зображення різних варіантів ангелів-музикантів у живописі, графіці та скульптурі періоду Середньовіччя та Ренесансу. Такі зображення ангелів-музикантів отримують численну варіабельність у релігійних сюжетах Європи (Різдво, Вознесіння Христа, Вознесіння Марії, Благовіщення, Коронація Богородиці тощо) адже вони супроводжуються, в уявленні тогочасних людей, ангельською музикою.

Аналіз сюжетів з елементами біблійних та світських музичних мотивів у середньовічній та ренесансній візуальній культурі показав, що нечисленні українські зображення мають паралелі з європейськими. Особливо це прослідковується у зображеннях світських музик.

Дослідження музикантів та музичних інструментів в іконографії українського іконопису XVI ст. вимагали розмежування музичних мотивів за значенням їх в іконографії сюжетів. Тому розглянуто візуалізацію євангельських текстів в іконописі «Страшний Суд» із музичними мотивами пов'язані ангели музиканти у сцені воскресіння мертвих, цар Давид. Пастухи в іконах «Різдва» здебільшого мають при собі музичний інструмент (переважно

ріжок) як атрибут професійної діяльності, вони або тримають його у руках, або безпосередньо музикують у правій частині іконографічної схеми.

Проаналізовано персонажів з музичними інструментами сюжету «Страшний Суд» (ангели-музиканти, чорти-музиканти, біблійні музиканти (Цар Давид), реальні музики), та додатково емоційно акцентують на двох шляхах християнина (до вічного блаженства або до пекельних страждань). Схематичність зображень таких українських ікон не дає можливості з великою точністю ідентифікувати аерофони.

Світська музична культура в іконописі представлена музикантами-грішниками у страшносудних сценах, вони отримали найбільшу варіабельність у мистецькому представленні, адже були знайомі тогочасному глядачам та художникам з повсякденного життя.

Невеличкі світські музичні сцени з музикантами на баштах містять окремі українські ікони різних сюжетів у XVI ст.

Особливо виокремлено візуалізацію світської музичної культури у сюжетах «Святий Юрій».

Попри домінування церковного малярства світські побутові мотиви з'являються у іконописі в окремих сценах музичної теми. До прикладу в іконі «Страсті Христові» з дрогобицької церкви Воздвиження Чесного Хреста датують серединою XVI ст. В сюжеті Наруга, ми бачимо блазнів-музикантів які катують Христа. Ми дослідили, що такі варіанти цієї сцени були популярні на балканах в 14-16 ст., тому могли через балканські впливи могли з'явитися у наших іконах. Ми знайшли зображення воїнів сурмачів у іконах Страсті Христові з сіл Звижень та Жогатин (обидві зберігаються у Національному Музею Львові) містять внизу таке зображення Сцена «Розбійників ведуть на розп'яття».

У роботі вперше комплексно простежено еволюцію іконографії, стилістики й жанрової різноманітності зображень музикантів та музичних інструментів в живописі України XVII–XVIII ст. Зокрема констатується, що музичні мотиви церковного малярства XVII–XVIII ст. варто розглядати як в контексті національної іконописної традиції, так і враховувати

західноєвропейські впливи в іконографії та стилістиці. Так світське зображенням реального хору є в іконі з с. Ситихові поєднує народні типажі з традиційною християнською іконографією і є суголосним українській традиції зображення історичних осіб та донаторів у іконописі.

Натомість у сюжетах «Різдва» продовжується традиція зображення пастухів з духовими музичними інструментами у XVII–XVIII ст., але ікони стають менш масштабні, прослідковується тенденція до поділу сюжету на менші сцени «Поклоніння пастухів», «Поклоніння царів», які поступово витісняють цей музичний мотив.

Музичні мотиви у схемах страшносудних зображень XVII–XVIII ст. також трансформуються: частково зберігається традиція зображати чортів-музик; зникає зображення Царя Давида; спорадично існують зображення музикантів-грішників.

До кінця XVIII ст. на цих іконах залишаються лише ангели-музиканти, але під впливом західноєвропейських зразків їх зображають під небесами біля зображення Ісуса Христа у верхній частині зображення.

Загалом поширюються зображення ангелів-музикантів у різних сюжетах церковного малярства як символи емоційного піднесення та глорифікації в іконографії «Успіння Богородиці» («Внебовзяття»), «Коронації Богородиці», Вознесіння Христа. Суттєво розширюється перелік музичних інструментів на яких грають ангели (лютні, арфи, скрипки, флейти). Причому сюжети «Коронація Богородиці» з ангелами-музикантами зустрічаємо на православних і католицьких зображеннях, а «Внебовзяття» лише на католицьких зразках.

До зображень з музикуючими ангелами, в контексті мотиву глорифікації, ми відносимо сюжет «Вознесіння Христа» з відомого іконостаса Спасо-Преображенської церкви с. Великі Сорочинці, 1732 р. В цій іконі ми можемо бачити ще один яскравий приклад проникнення західноєвропейського музичного мотиву в іконографію. Причому, проведений нами, аналіз подібних тогочасних сюжетів українського малярства показує відсутність музичної складової в них і робить цей твір, ймовірно, унікальним.

У верхній частині ми бачимо вісім постатей ангелів, які співають, музикують та танцюють. Два ангели внизу постаті Христа танцюють на горі. Обабіч Спасителя в хмарах розташовані ангели, п'ять з них виконують уявну мелодію на різних інструментах, а один, праворуч, співає, тримаючи на колінах ноти. Група ліворуч музикує на лютні, арфі, сурмі. На хмарах, які розташовані вправо від Христа ангели грають на флейті та духовому інструменті подібному на валторну.

В програмі малярства церкви с. Пійло нами ідентифіковано зображення Святої Цецилії – покровительки музики у католицькій традиції, а наявність у пілівських розписах груп реальних музикантів обабіч Цецилії формують своєрідний традиційний «священний концерт», який суголосний загальному напряму змісту зображення й носить характер подібний до католицького храму. Ці факти увиразнюють шляхи прийняття православною традицією західноєвропейської іконографії.

Наявні музичні теми у збережених розписах костелів призначалися для глорифікації та пропагуванням догм католицької церкви, прославлення діяльності її орденів тощо, а їх композиція й стилістика розписів підсилює ілюзорність та помпезність.

Здійснено детальний аналіз жанрових особливостей музичної теми в світському живописі України XVII–XVIII ст., адже розвиток музичної теми у XVII–XVIII ст. пожвавлюється. Активізуються побутовий, історичний та портретний, алегорично-міфологічний жанри, тому розширюється коло сюжетів з музикантами та музичними інструментами. Ангелів-музикантів бачимо у окремих зразках портретного жанру.

Реалістичних зображень світських осіб з музичними інструментами, попри велику популярність гри на музичних інструментах у приватному житті українських еліт, не спостерігаємо, бо такі зображення не були затребувані й не відповідали українській культурній традиції. Хоч детальне знайомство українських малярів із західноєвропейськими зразками світського музичного портрету підтверджує ряд малюнків-копій учнів лаврської іконописної майстерні з різною музичною тематикою, які мали суто навчальне значення.

Існують декілька портретних малюнків «козаків-бандуристів», які є проміжною ланкою між портретним та побутовим жанрами того часу.

Тогочасні зразки багатофігурних творів побутового жанру містять зображення троїстих музик, що свідчить про активну участь такого типу музичних колективів в урочистих подіях, святкуваннях тощо.

Зароджується у XVII ст. традиція зображення музикантів та музичних інструментів в алегорично-міфологічному жанрі.

Окремо проаналізовано мотиви мілітарної музики у творах образотворчого мистецтва XVII–XVIII ст., адже шанувалися місцеві традиції різножанрової військової музики, тому сурми й литаври стали унікальними символами козацької влади у переліку козацьких клейнодів.

На військових мальованих корогвах того часу існують зображення литавр та сурм, що вплетені у герби; зображення святих Георгія, Михаїла, як покровителів війська; символічні зображення козака з рушницею й ангелів-сурмачів.

Елементи музичних козацьких клейнод проникають в іконопис, живописні епітафії, гравюри тощо, адже були свідченням автономії та незалежності. Перехід цих реалістичних музичних мотивів в статус символу вказує на процес сакралізації козацьких звичаїв.

Сюжети з персонажем-музикантом «Козак-бандурист» та «Козак Мамай» є символічним й унікальним в іконографічній системі європейського живопису, мають походження від реалістичних портретів козаків-музикантів. Розвитку символічного образу Мамаїв сприяв феномен європейського лицарства, а після втрати державності Україною він глибоко вкорінився в національну культуру слугував ціннісним орієнтиром як для простого народу, так і для воїнів у визвольній боротьбі. Такі картини відображали феномен кобзарства, хоч дискусійним залишається питання які саме інструменти (кобза, бандура, бандурка) зображені.

На початках виникнення традиції художники більш детально зображали сам інструмент, способи гри на ньому, а вже пізніше у кінці XVIII ст. цей іконографічний атрибут набув більш узагальненого та спрощеного вигляду.

Жанрові особливості музичної теми в світському живописі вказують, що зображення музикантів та музичних інструментів функціонують як маркери соціального статусу, стану емоційного напруження, елементом глорифікації, деталізації для певного типу події (святкової, ритуальної, побутової, героїчної) тощо.

Вважаємо, що це дослідження є основою для вивчення української музичної тематики в малярстві, адже систематизує сюжети, особливості іконографії, стилістики тощо. Тому навіть твори XVI–XVIII ст., які, можливо, не увійшли до нашого дослідження, можуть бути іншими дослідниками легко систематизовані на основі наших висновків. Крім того, наше дослідження може започаткувати цілу низку наукових праць в мистецтвознавстві в галузі образотворчого мистецтва, які б розглядали музичні сюжети XIX, XX чи навіть XXI ст.. Дякую за увагу !

3. Запитання до аспіранта по темі дисертації ставили:

1. Доктор мистецтвознавства, професор, Дундяк І. М.:

Дякую за ґрунтовну доповідь, Маріє Василівно. У мене є до Вас кілька запитань. По-перше, уточніть, будь ласка, які саме текстові та концептуальні зміни були внесені Вами до дисертаційного дослідження за результатами його попереднього розгляду та обговорення?

Здобувачка Пазинюк М. В.:

Щиро дякую за запитання. Спираючись на конструктивні зауваження та рекомендації членів комісії, нами було здійснено суттєве доопрацювання тексту дисертації.

По-перше, зважаючи на зауваження доцента Ірини Василівни Чмелик, ми деталізували та чіткіше диференціювали об'єкт і предмет дослідження.

По-друге, відповідно до рекомендацій було скориговано формулювання хронологічних меж, а також конкретизовано територіальні межі дослідження: замість сучасного адміністративно-територіального поділу ми закріпили релевантний для нашої теми історико-географічний підхід, що охоплює етнічні українські землі XVI–XVIII століть.

По-третє, за порадою мого наукового керівника, професора Богдана Дмитровича Кіндратюка, текстовий масив (с. 86) було доповнено аналізом кількох ікон Страшного Суду, де представлено унікальні мізансцени дзвоніння.

Окрему подяку висловлюю професору Бабій Надії Петрівні за рекомендацію звернутися до її нової наукової публікації 2025 року. Під час нашого первинного опрацювання теми глорифікації та образів ангелів у сюжеті «Різдва Христового» ця праця ще не була оприлюднена. Наразі ми повністю інтегрували її висновки щодо дихотомії ангелів-хористів та ангелів-музикантів у контекст дослідження барокового церковного малярства.

Також висловлюю глибоку вдячність професору Ірині Миколаївні Дундяк за надзвичайно цінну підказку звернути увагу на ікону «Вознесіння Христа» зі знаменитого Великого Сорочинського іконостасу. Ми здійснили детальний мистецтвознавчий аналіз цієї пам'ятки, де зафіксовано групу з шести ангелів-інструменталістів, та додали її до ілюстративних матеріалів. Окрім того, за Вашою порадою в дисертації тепер окремо розглянуто геральдичну композицію Данила Апостола в межах цього ж іконостасу, яка містить специфічні зображення військових музичних інструментів.

2. Доктор мистецтвознавства, професор, Дундяк І. М:

Дякую за розгорнуту відповідь. І друге уточнювальне запитання: з яких саме джерел чи репозиторіїв Вами були запозичені репродукції ікон Страстей Христових із зображеннями воїнів-сурмачів?

Здобувачка Пазинюк М. В.:

Ці візуальні матеріали були виявлені, атрибутовані та залучені до наукового обігу завдяки опрацюванню бази даних спеціалізованого відкритого електронного ресурсу сакрального мистецтва «Ікони України» (icon.org.ua), а також електронних каталогів профільних музейних зібрань.

3. Кандидат мистецтвознавства, доцент Чмелик І. В.:

Маріє Василівно, розкрийте, будь ласка, внутрішню логіку формування та включення до структури дисертації підрозділу 2.2. Яке аналітичне навантаження він несе?

Здобувачка Пазинюк М. В.:

Логіка побудови підрозділу 2.2 зумовлена необхідністю ретельного теоретичного та компаративного аналізу базових іконографічних схем музичної тематики, що сформувалися в європейському та вітчизняному мистецтві доби Середньовіччя та Ренесансу.

Ми виокремили та простежили два ключові вектори розвитку сюжетів за участю музикантів – сакральний (церковний) та профанний (світський). Досліджуючи українські пам'ятки цієї доби, ми паралельно виявляли їхні генетичні зв'язки із західноєвропейськими візуальними зразками. Важливість цього підрозділу полягає в тому, що більшість розглянутих у ньому загальноєвропейських міфологем та сюжетних ліній згодом трансформувалися і знайшли своє оригінальне відображення в українському бароковому малярстві XVII–XVIII століть, аналізу якого присвячені наступні розділи праці.

4. Доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну і теорії мистецтва Чуйко О.Д.:

Скажіть, чи ставала козацька атрибутика, зокрема військові клейноди, об'єктом спеціального мистецтвознавчого аналізу саме крізь призму музичної монотематики до Вашого дослідження?

Здобувачка Пазинюк М. В.:

У вітчизняній науці зображення військових клейнодів (зокрема сурм, сигнальних рогів та литавр) розглядалися переважно в історичному, сфрагістичному або загальнокультурологічному аспектах. Так, видатний дослідник Павло Жолтовський аналізував козацькі хоругви в контексті становлення історичного жанру, також існують описи окремих прапорів у працях військових істориків.

Однак комплексний мистецтвознавчий аналіз зображень козацьких клейнод як повноцінних компонентів музичної інструментальної культури, що масово поширилися в іконопис, світську графіку та портрет, у такій постановці проблеми здійснюється вперше.

5. Доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну і теорії мистецтва Чуйко О.Д.:

І на завершення: наскільки репрезентативним є віднайдений Вами масив пам'яток побутового жанру XVII–XVIII століть, що містять музичні сюжети?

Здобувачка Пазинюк М. В.:

Оскільки побутовий жанр в українському живописі вказаного періоду перебував лише на стадії свого зародження та виокремлення із сакрального чи портретного мистецтва, кількість збережених зразків є доволі обмеженою.

Нам вдалося систематизувати та дослідити кілька ключових груп таких пам'яток:

По-перше, це відомі за монографіями Павла Жолтовського два унікальні живописні зразки народного жанру, де композиційним ядром виступають постаті «Троїстих музик» під час народного свята.

По-друге, це графічні рисунки з лаврських кужбушок, де зафіксовано три жанрові зображення козаків, які грають на кобзоподібних інструментах. Ці твори балансують на межі побутового нарису та камерного портрета.

По-третє, це відома серія акварелей Тимофія Калинського кінця XVIII століття із багатофігурними сценами козацьких розваг та музикування.

Крім того, ми довели, що подібні побутові музичні сюжети активно транслювалися у декоративно-ужиткове мистецтво. Яскравим прикладом, наведеним у дослідженнях історика Тетяни Таїрової-Яковлевої щодо побуту козацької еліти Гетьманщини, є унікальний скляний штоф із фігурними зображеннями скрипаля та юнака у козацькому строї (пам'ятка наразі зберігається в ДІМ). Усе це свідчить про високу популярність музичної теми у повсякденній культурі епохи, попри те, що значна частина живописного матеріалу, на жаль, була втрачена.

Головуюча Дундяк І. М.:

Дякую, Маріє Василівно. Оскільки запитання від членів семінару вичерпано, ми переходимо до заслуховування виступу наукового керівника здобувачки.

4. Виступ наукового керівника – доктора мистецтвознавства, професора Кіндратюка Б.Д.

Пазинюк Марія Василівна працює над дисертаційним дослідженням упродовж усього періоду навчання в аспірантурі. За цей час вона зарекомендувала себе як сумлінна, відповідальна, цілеспрямована та наполеглива дослідниця, яка здатна самотійно виконувати складні наукові завдання та досягати поставленої мети. Незважаючи на об'єктивні труднощі, пов'язані з академічними відпустками, здобувачка успішно виконала освітню та наукову складові підготовки доктора філософії, своєчасно проходила атестації та виконувала індивідуальний план наукової роботи.

У процесі виконання дисертації Марія Василівна опрацювала значний масив наукової літератури, архівних матеріалів, музейних фондів та візуальних джерел. Особливу увагу приділено аналізу пам'яток українського церковного та світського малярства XVI–XVIII століть, що дозволило комплексно дослідити функціонування музичної тематики в українській художній культурі зазначеного періоду.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше здійснено цілісне мистецтвознавче дослідження зображень музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть, проведено їх іконографічну класифікацію, простежено еволюцію художньо-стильових особливостей та розкрито символічний зміст музичних образів у різних жанрах українського мистецтва. Важливим здобутком є введення до наукового обігу нових матеріалів та пам'яток, які раніше не були предметом спеціального дослідження.

Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення. Матеріали дисертації можуть бути використані у подальших мистецтвознавчих і культурологічних дослідженнях, при підготовці навчальних курсів, навчально-методичних видань, а також у музейній та виставковій діяльності.

Вважаю, що дисертація Пазинюк Марії Василівни на тему «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть» повністю відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), та може бути представлена до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

5. Виступи присутніх членів семінару з оцінкою дисертації.

Доктор мистецтвознавства, професор Дундяк І. М.:

Дисертаційна робота присвячена актуальній та малодослідженій проблемі українського мистецтвознавства. Авторкою проведено значну роботу з виявлення, систематизації та аналізу пам'яток українського церковного і світського малярства XVI–XVIII століть. Особливо цінним є прагнення розглядати музичну тематику не ізольовано, а в широкому культурно-історичному та мистецькому контексті. Отримані результати суттєво доповнюють сучасні знання про розвиток української художньої культури. Вважаю, що дисертаційне дослідження є завершеним і заслуговує на рекомендацію до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді

Доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну і теорії мистецтва Чуйко О.Д.:

У дисертації порушено важливу проблему взаємодії музичної та образотворчої культури в історичному розвитку України. Авторка продемонструвала ґрунтовне знання джерельної бази, вміння працювати з іконографічним матеріалом та робити обґрунтовані узагальнення. Важливо, що робота містить не лише описовий матеріал, а й авторські наукові узагальнення щодо ролі музичних образів у художній культурі досліджуваної доби. Вважаю, що дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді

Доктор мистецтвознавства наук, професор Бабій Н. П.:

Робота справляє позитивне враження насамперед широким колом залучених джерел та пам'яток. Авторці вдалося простежити особливості відображення музичних інструментів і музикантів у різних видах малярства та

показати їхню роль у формуванні культурних смислів епохи. Вважаю важливим, що результати дослідження сприятимуть подальшим розвідкам у галузі мистецтвознавства, культурології та музикознавства. Вважаю, що дисертаційне дослідження є завершеним і заслуговує на рекомендацію до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді

Кандидат мистецтвознавства, доцент Макогін Г. В.:

Дисертація характеризується логічністю побудови, цілісністю та завершеністю дослідження. Авторкою виконано значний обсяг наукової роботи, результати якої мають теоретичне і практичне значення. Вважаю, що дисертаційна робота заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді

Кандидат мистецтвознавства, доцент Чмелик І. В.

Основні результати дослідження належним чином апробовані та висвітлені у фахових наукових виданнях. Опубліковані праці відображають зміст дисертації та її основні наукові положення. Вважаю, що робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії та може бути рекомендована до захисту

Кандидат мистецтвознавства, доцент Лотоцька В.М.

Дослідження дозволяє по-новому осмислити окремі аспекти української художньої культури XVI–XVIII століть. Отримані результати можуть бути використані у навчальному процесі та подальших мистецтвознавчих дослідженнях. Вважаю за доцільне рекомендувати дисертаційну роботу до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат мистецтвознавства, доцент Нагорняк Х.М.

У роботі простежується комплексний підхід до розв'язання поставлених завдань, належний рівень опрацювання джерельної бази та аргументованість висновків. Представлені результати мають наукове значення для розвитку сучасного мистецтвознавства. Вважаю, що дисертація відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту

Під час обговорення позитивну оцінку дисертаційній роботі Пазинюк Марії Василівни висловили всі члени фахового семінару. Учасники семінару

відзначили актуальність теми дослідження, належний рівень наукової новизни, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, достатній рівень апробації основних положень дисертації та відповідність роботи вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Пазинюк Марії Василівни на тему «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть» та обговоривши її на фаховому семінарі кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, прийнято наступний висновок щодо дисертації: рекомендувати дисертаційну роботу до подання на розгляд та захист у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

6. Висновок про перевірку дисертації та наукових публікацій здобувачки на виявлення порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи та наукових публікацій Пазинюк Марії Василівни порушень академічної доброчесності, зокрема ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації наукових результатів, не виявлено. Дисертаційна робота відповідає принципам академічної доброчесності та може бути рекомендована до подальшого розгляду в установленому порядку.

До витягу додається довідка про результати перевірки дисертації та наукових публікацій на виявлення порушень академічної доброчесності, підписана проректором з наукової роботи Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

УХВАЛИЛИ:

ПРИЙНЯТИ такий висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Висновок

наукового фахового семінару кафедри дизайну і теорії мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації «Зображення музичних інструментів і музикантів в
українському малярстві XVI-XVII ст.» здобувача ступеня доктора
філософії за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація з галузі знань 02 Культура і мистецтво

1. Актуальність теми. Розглянути тему музики в контексті загальної еволюції українського малярства допоможе аналіз окремих її аспектів. Для поглиблення розуміння розвитку різних тем в українському малярстві варто всесторонньо розглянути іконографічні особливості зображення музикантів у збережених зразках церковного малярства впродовж трьох століть. Важливо при цьому паралельно відслідкувати жанрові особливості музичної теми в образотворчому мистецтві XVII–XVIII ст. загалом. Це дозволить глибше зрозуміти трансформацію українського живопису XVI–XVIII ст., який у цей час проходить шлях кардинальних змін у способі зображення від узагальненого, умовного та площинного до реалістичного, конкретного й об'ємного, а у жанровому аспекті від переваги творів релігійного змісту до повноцінного розвитку світських жанрів.

Тому митці відмовляються від традиційних композиційних схем й інтерпретують музичні мотиви в окремих сюжетах із включенням реальних побутових елементів і згідно правил пластичної анатомії та перспективи. Окрім того, важливим є прослідкувати становлення окремих символічних змалювань із музичними інструментами в українській культурі, бо візуальний образ козака-бандуриста та музичних козацьких клейнодів виходить у цей час за рамки простого зображення. Ці твори також не були ще об'єктами системного та наскрізного вивчення в контексті музичної тематики в українському мистецтвознавстві.

Зібрані та систематизовані наукові дані про музичні мотиви можуть стати каталізатором для інших досліджень монотематик в українському малярстві й популяризації, збереження окремих пам'яток тощо. Відсутність систематизації зображень музик і музичних інструментів не сприяє їхньому залученню до професійного науково-культурного середовища України. Тому комплексний аналіз наукових і візуальних джерел українського живопису із музичним сюжетом або мотивом сприятиме формуванню цілісної, об'єктивної картини розвитку як світського так і церковного мистецтва XVI–XVIII ст. Така праця поглибить розуміння цілісності й закономірності культурно-мистецьких процесів у Європі та Україні, зокрема стосовно музичних мотивів в образотворчому мистецтві, стане допоміжним джерелом для компаративних досліджень мистецтвознавства, музикознавства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складником науково-дослідницької роботи кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Актуальні питання культурології теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571) Тему дисертаційної роботи «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI-XVII ст.» затверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» протокол № 9 від 03 листопада 2020 р.

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що містить глибокі авторські висновки, теоретичні узагальнення та практичні рекомендації. **Усі наукові положення, результати аналізу пам'яток та висновки**, що винесені на захист, обґрунтовані здобувачем особисто на основі системного опрацювання значного масиву емпіричних та теоретичних джерел. Наукова достовірність результатів зумовлена коректним застосуванням комплексу загальнонаукових та спеціальних мистецтвознавчих методів дослідження, вибір яких повністю відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету кваліфікаційної праці.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає у суттєвому розширенні й поглибленні наукових уявлень про еволюцію, іконографічні особливості та семантичне навантаження музичних сюжетів і мотивів в українському малярстві XVI–XVIII століть у загальноєвропейському культурному контексті.

Сформоване теоретичне підґрунтя, методологічний апарат та запропонована типізація образів (ангелів-музикантів, сурмачів, козаків-виконавців) є вагомим внеском у вітчизняне мистецтвознавство і музикознавство. Матеріали дисертації відкривають нові перспективи для подальших інтердисциплінарних досліджень художньої культури України доби Середньовіччя та Бароко, зокрема для розробки монотематичних студій у сакральному та світському образотворчому мистецтві.

Практичне значення отриманих результатів виявляється у широких можливостях їх безпосереднього впровадження у наукову, музейно-експозиційну та освітню сфери: у науково-дослідній та експертній діяльності: фактологічний матеріал, виявлені маловідомі графічні нариси з лаврських кужбушок та введені до наукового обігу пам'ятки можуть бути використані фахівцями для наукової атрибуції, каталогізації, датування та експертизи творів українського іконопису й світського живопису XVI–XVIII століть. У музейній та виставковій практиці: результати дослідження стануть корисними для музейних працівників при побудові та модернізації постійних експозицій, організації тематичних виставок, підготовці екскурсійних програм, а також при розробці стратегій із популяризації, збереження та захисту національної сакральної та художньої спадщини України. У навчально-виховному процесі: висновки, аналітичні матеріали та зібрана унікальна візуальна база дисертації можуть безпосередньо використовуватися у закладах вищої та фахової передвищої мистецької і богословської освіти (зокрема, при написанні підручників, посібників, розробці та читанні лекційних курсів з «Історії українського та зарубіжного мистецтва», «Історії музичної культури», «Християнської іконографії», «Візуальної культури» та «Аналізу художніх творів»). У видавничій сфері: систематизований ілюстративний масив та

джерельна база є готовим підґрунтям для підготовки та видання монографій, науково-популярних альбомів чи каталогів, присвячених побутуванню музичних мотивів у вітчизняній художній традиції.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації зумовлена поставленими завданнями та результатами їх розв'язання. Наукова новизна дослідження визначена його метою та комплексом дослідницьких завдань і полягає в тому, що вперше в українському мистецтвознавстві здійснено цілісне, системне та компаративне вивчення процесу становлення, розвитку та художньо-стилістичної трансформації музичних сюжетів і мотивів у сакральному та світському малярстві України XVI–XVIII століть.

Уперше із застосуванням комплексу загальнонаукових та специфічних мистецтвознавчих методів в одній праці зібрано й критично проаналізовано відомості про побутування музичної теми у вітчизняній візуальній культурі, висвітлено специфіку відображення інструменталістів та інструментарію на етнічних українських землях у контексті загальноєвропейських художніх процесів епохи Середньовіччя, Ренесансу та Бароко.

Уперше: сформовано цілісну картину іконографічної та художньо-стилістичної еволюції музичних мотивів як репрезентативного елемента українського іконопису XVI–XVIII ст., зокрема в межах православної та унійної сакральних традицій; здійснено системний теоретичний та жанровий аналіз специфіки відображення музик і музичних інструментів у загальній структурі світського живопису України, визначено художні межі переходу від умовних середньовічних площинних схем до реалістичного відтворення об'єму, лінійної перспективи та пластичної анатомії; концептуалізовано та виокремлено символічно-образну мову музичних мотивів у пам'ятках образотворчого мистецтва історико-військового характеру (зокрема козацьких військових клейнод), а також по-новому інтерпретовано композиційну структуру народної картини «Козак Мамай» крізь призму музичної монотематики; здійснено класифікацію та типологізацію джерел, залучених до вивчення цієї наукової проблеми, та напрацьовано інтегрований мистецтвознавчо-іконологічний підхід, що поєднує аналіз закономірностей

розвитку живопису, музичної культури, богословської думки та філософських аспектів українського Бароко; уведено до наукового обігу низку маловідомих візуальних джерел та автентичних пам'яток іконопису й світського малярства (зокрема графічні нариси-мотиви з кужбушків Києво-Печерської іконописної майстерні), розглянутих у контексті адаптації західноєвропейських сюжетів вітчизняними майстрами.

Отримало подальший розвиток:

- дослідження історико-культурних етапів генези музичної теми у європейській візуальній традиції (від античності до доби Відродження) та шляхів її трансляції й трансформації в українському мистецькому просторі;
- обґрунтування дихотомії традицій та новацій у представленні ангелів-музикантів, сурмачів та хористів в українському церковному малярстві XVII–XVIII ст. під впливом західноєвропейських барокових стилевих домінант;
- мистецтвознавчий аналіз артефактів українського живопису зазначеного періоду, їхніх композиційних, колористичних, семіотичних та органологічних (інструментознавчих) характеристик.

Уточнено:

- іконографічні особливості та межі поширення сюжетів із зображенням воїнів-сурмачів на вежах в українських іконах XVI століття, а також специфіку включення інструменталістів до євангельських сцен есхатологічного та страсного циклів (зокрема сцени «Наруги над Христом»);
- інформацію про територіальні межі побутування музичних мотивів, які скориговано відповідно до меж етнічних українських земель XVI–XVIII ст., з диференціацією конфесійних чинників (впливи православного, унійного та католицького середовищ);
- атрибуцію, датування та локалізацію окремих маловідомих живописних та графічних творів побутового і портретного характеру із зображенням інструментів, що зберігаються у провідних музейних та бібліотечних збірках України (зокрема НХМУ, НМЛ, НБУВ та інших);

- характер взаємодії народного та професійного начал у візуалізації образів козаків-бандуристів та троїстих музик, що дозволило простежити формування автономного побутового жанру в українському мистецтві XVIII століття.

6. Використання (апробація) результатів роботи.

Основні теоретичні положення та результати дисертаційного дослідження апробовано на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, зокрема: XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Україна першого двадцятиліття XXI століття: культурно-мистецькі виміри» (м. Рівне, 17–18 листопада 2020 р.); Звітній науковій вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2021 рік (м. Івано-Франківськ, 4–5 квітня 2022 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Реалії та пріоритети розвитку науки та освіти» (м. Чернігів, 26 травня 2025 р.); Всеукраїнській науковій конференції «Українське шістдесятництво як культурно-мистецький вияв національної ідеї» (м. Івано-Франківськ, 2026 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Регіональні, національні, міжнародні виміри взаємодії мистецтва, культури і освіти: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку» (м. Івано-Франківськ, 7–8 травня 2026 р.).

7. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Науковий керівник – доктор мистецтвознавства, професор Кіндратюк Богдан Дмитрович.

Робота є результатом самостійних досліджень Пазинюк Марії Василівни. Найважливіші наукові та практичні результати дослідження одержані дисертанткою особисто, зокрема:

- здійснено концептуалізацію загальної наукової проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методологічний апарат дослідження;
- особисто виявлено, систематизовано та піддано комплексному мистецтвознавчому аналізу емпіричний матеріал (пам'ятки українського

іконопису та світського живопису XVI–XVIII ст.), що зберігається у фондах музеїв, бібліотек та архівних збірках України;

- самостійно розроблено типізацію та іконографічну характеристику музичних сюжетів і мотивів, обґрунтовано їхні стильові трансформації та символічно-образну мову;
- сформульовано всі теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації, винесені на захист;
- підготовлено до друку текст рукопису дисертації, а також ілюстративний альбом-додаток.

Усі наукові публікації (статті у фахових виданнях, матеріали та тези доповідей на міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях), у яких висвітлено основні положення дисертації, виконані авторкою одноосібно. Наукових праць, написаних у співавторстві, у структурі дослідження немає.

8. Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано 8 наукових праць, з яких:

- 4 статті надруковано в наукових фахових виданнях України (категорії Б);
- 4 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій;

Статті у наукових фахових виданнях України категорії Б:

1. Пазинюк М. Зображення музичних інструментів та музик волинськими іконописцями. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2022. (40), С. 66–72.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi40.526>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/526>

2 Пазинюк М. Картини «Козак Мамай» в контексті розвитку музичної теми українського живопису XVII–XVIII ст. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2025. Вип. 54. С. 85–91.

DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2025-54-10>

URL: <https://visnyk.lnam.edu.ua/system/files/202554/visnyk-lnam-no-54-2025-mariia-pazyniuk-85-91.pdf>

3. Пазинюк М. Ангели-музиканти в українських іконах Страшного Суду XVI–XVIII ст. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2025. Вип. № 55. С. 58-65.

DOI: <https://doi.org/10.37131/2524-0943-2025-55-7>

URL: <https://visnyk.lnam.edu.ua/system/files/202555/visnyk-lnam-no-55-2025-mariia-pazyniuk-58-65.pdf>

4. Пазинюк М. Музична тема в кужбушках іконописної майстерні Києво-Печерської лаври. *Актуальні питання гуманітарних наук: [гол.редактор М. Галів]*. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2026. Вип. 96. Том 2 . С. 138–143.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-2-20>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/96_2026/part_2/96-2_2026.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Пазинюк М. Музична тематика в малярстві Галицько-Волинського князівства. Україна першого двадцятиліття XXI століття: культурно-мистецькі виміри : матеріали XVI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 17–18 листопада 2020 р.). Рівне : РДГУ, 2020. URL: <http://cultrv.gov.ua/83-novunu/547-201113-konferencia-rdgu.html>.

6. Пазинюк М. В. Зображення музичних інструментів в Українській музичній енциклопедії. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2021 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 4–5 квітня 2022 р.). Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2022. С. 182–184. URL: <https://www.researchgate.net/profile/publication/371534727>.

7. Пазинюк М. Ікони Страшного Суду в українській традиції: символіка, структура, естетика та зображення музичних інструментів. Реалії та пріоритети розвитку науки та освіти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 26 травня 2025 р.) / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр. Чернігів : Research Europe, 2025. С. 123–

125. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/06/re-26.05.2025.pdf>.

8. Пазинюк М. Історичні аспекти зображення музичних інструментів та музикантів у творчості українських митців другої половини ХХ ст. Українське шістдесятництво як культурно-мистецький вияв національної ідеї : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції / за ред. І. Дундяк. Івано-Франківськ : Голіней О. В., 2026. С. 98–100. URL: https://kditm.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/60/2026/05/prohrama1_ostatochna_postorinkova.pdf.

ВВАЖАТИ:

1. Що дисертаційна робота Пазинюк Марії Василівни на тему «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть» є завершеною науковою працею, у якій розв’язано важливе наукове завдання шляхом комплексного мистецтвознавчого дослідження зображень музичних інструментів і музикантів у пам’ятках українського церковного та світського малярства XVI–XVIII століть. Отримані результати розкривають особливості розвитку музичної тематики в українському образотворчому мистецтві, її іконографічні, художньо-стильові та семантичні характеристики, що має важливе значення для галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

2. За темою дисертації опубліковано 8 наукових праць, у яких повністю відображено основні результати дослідження, з них: 4 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» та 4 тези доповідей у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

3. Дисертація відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), та Вимогам до оформлення

дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

РЕКОМЕНДУВАТИ дисертаційну роботу «Зображення музичних інструментів і музикантів в українському малярстві XVI–XVIII століть», подану Пазинюк Марією Василівною на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Дисертаційна робота рекомендується для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Розглянувши подані документи голови разової спеціалізованої вченої ради, рецензентів та офіційних опонентів і встановивши, що вони відповідають вимогам до членів разової спеціалізованої вченої ради відповідно до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), кафедра дизайну і теорії мистецтва рекомендує сформувати разову спеціалізовану вчену раду для проведення захисту дисертації Пазинюк Марії Василівни.

Пропонувати вченій раді Університету призначити наступний склад разової ради:

Головою разової спеціалізованої вченої ради

1. Дундяк Ірина Михайлівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1. Дундяк І., Семчук Л. Культурно-мистецькі особливості коронаційних процесій на території України: коронація ікони Матері Божої Станиславівської. Народознавчі зошити. 2025. № 4 (184). С. 948–955.

DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2025.04.948>

URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2025-4/17.pdf>

Ключові слова: чудотворна ікона, іконографія, коронація ікони, Матір Божа Станиславівська, іконопис, Івано-Франківськ.

2. Дундяк І. Портретний жанр Богдана Бринського в контексті національної ідентичності українського живопису. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2025. Вип. 54. С. 24–30.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-37>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/99_2026/part_1/39.pdf

Ключові слова: портретний жанр, український живопис, творчість Б. Бринського, національна ідентичність.

3. Дундяк І. Дмитрів І. Інтерпретація народної ікони в церковному малярстві України кінця XX – початку XXI століття. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 99, том 1, 2026. С. 264-270

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-37>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/99_2026/part_1/39.pdf

Ключові слова: ікона на склі, іконографія, народна ікона, сучасний іконопис, українська художня спадщина, малярство.

Рецензенти:

1. Бабій Надія Петрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1. Бабій Н. П. Музичні інструменти, хори та капели у західноукраїнській ранньомодерній іконографії. АРТ-платФОРМА. 2025. Вип. 2(12). С. 169–196.

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.2.12.2025.169-196>

URL: <https://art-platforma.kmaecm.edu.ua/index.php/art1/article/view/290/212>

Ключові слова: монументальне мистецтво, ікона, Західна Україна, культура і мистецтво XVII–XVIII ст., хорова іконографія, зображення музичних інструментів, зображення музичної капели, єврейська зображувальна традиція.

2. Oleg Chuyko; Nadiia Babii; Lesia Semchuk; Iryna Kalynovska; Khrystyna Nahorniak Ancient Ruthenian Artistic Traditions of Kholm in the Cultural Space of Medieval Central Europe. Veredas Do Direito, Vol. 23 (2026): Veredas do Direito, v. 23, 2026

ISSN 1806-3845

DOI: <https://doi.org/10.18623/rvd.v23.n3.4669>

URL:<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001684629300033>

Keywords: Cultural, Heritage, Art, Icon Painting, Iconography, Architectural Monuments, Sacred, Art Décor, Byzantine Culture, Art of Medieval Europe, Kholm, Halych.

3. Бабій Н. П. Тактильний іконопис – практичне застосування в популяризації музейних колекцій. Народознавчі зошити. 2024. № 2 (176). С. 390–397.

DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2024.02.390>

URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2024-2/14.pdf>

Ключові слова: іконопис, тифлографіка, вади зору, доступність, музейний простір, універсальний дизайн.

2. Чуйко Олег Дмитрович – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну і теорії мистецтва Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1. Чуйко О. Візантійські традиції в декоративно-прикладному мистецтві Галицької землі і Волині періоду Середньовіччя. *Народознавчі зошити: Науковий збірник*. Львів, 2022. № 5 (167). С. 1164–1172.

DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2022.05.1164>

URL: <https://nz.lviv.ua/en/2022-en-5-11/>

Ключові слова: традиція, Візантія, культура, ремесло, осередок, артефакт, композиція.

2. Oleg Chuyko; Nadiia Babii; Lesia Semchuk; Iryna Kalynovska; Khrystyna Nahorniak Ancient Ruthenian Artistic Traditions of Kholm in the Cultural Space of Medieval Central Europe. *Veredas Do Direito*, Vol. 23 (2026): *Veredas do Direito*, v. 23, 2026

ISSN 1806-3845

DOI: <https://doi.org/10.18623/rvd.v23.n3.4669>

URL:<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001684629300033>

Keywords: Cultural, Heritage, Art, Icon Painting, Iconography, Architectural Monuments, Sacred, Art Décor, Byzantine Culture, Art of Medieval Europe, Kholm, Halych.

3. Олег Чуйко, Назар Рудницький. Джерела наповнення мистецьких збірок України другої половини XX ст.: неофіційні шляхи. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 97, том 3, 2026. С. 199–204.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-3-26>

URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/97_2026/part_3/28.pdf

Ключові слова: живопис, образотворче мистецтво, колекціонування, колекціонери, збірки творів мистецтва, мистецький ринок.

Опоненти:

4. Осадча Олена Анатоліївна – кандидат мистецтвознавства, професор, ректор, професор кафедри монументального і станкового живопису (за сумісництвом) Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука.

1. Осадча, О.. Символічний аспект ікони «Преображення Господнього» у контексті ісихастської антропології. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2023. 46. С.171–184.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.693>

URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/article/view/693>

Ключові слова: ісихастська антропологія, Таворське Світло, безпристрасний стан душі, енергійна онтологія.

2. Осадча О., Петрук, Р. Рецепція творів Тараса Шевченка в живописі Віри Кулеби-Барінової. *Fine Art and Culture Studies*. 2026. 1. С. 263–271.

DOI: <https://doi.org/10.32782/facs-2026-1-35>

URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/article/view/3649>

Ключові слова: українське образотворче мистецтво, живопис, поліптих, Шевченкіана, «Наймичка», «Катерина», «Кобзар» Миколи Стороженка, пам'ять.

3. Kdyrova I.O. Grynysyna M.O. Yur M.V. Osadcha O.A. Varyvonchyk A. European Experience in Implementing Innovative Educational Technologies in the

Field of Culture and the Arts: Current Problems and Vectors of Development.
International journal of computer science and network security. 2022. Volume 22.
Issue 5. pp. 39-48.

ISSN:1738-7906

DOI: <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.5.7>

URL:<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000806720700007>

Keywords: digitalization; distance learning; art education; fine art; stage art; design; music art; creativity.

4. Khyzhynskyi V. Osadcha O. Nagirniak L. Historical background of wood-fired ceramics firing in cross-flow kilns. *History of science and technology*. 2025. Volume15. Issue 1. pp. 79-101.

ISSN: 2415-7422

DOI: <https://doi.org/10.32703/2415-7422-2025-15-1-79-101>

URL:<https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:001531674500006>

Keywords: art history; cultural history; history of ceramics; clay; artistic ceramics; kilns for wood-fired.

5. Мазур Вікторія Павлівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри графіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

1. Мазур В. Анатолій Криволап і Єжи Новосельський: мистецтво, що єднає. *Збірник наукових праць “Українська академія мистецтв”*. 2023. № 33. С. 187–192.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2023-33-21>

URL: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam/article/view/51>

Ключові слова: сучасне мистецтво, образотворче мистецтво України та Польщі кінця XX – початку XXI ст., архітектура, монументальне церковне (сакральне) мистецтво, опорядження церкви, синтез, художник Анатолій Криволап, художник Ігор Ступаченко, художник Єжи Новосельський, архітектор Богдан Котарба.

2. Мазур В. П. Опорядження Свято-Михайлівського кафедрального собору в Житомирі: мистецькі пошуки та їхня реалізація (на прикладі творчості Олени Кулик). *Збірник наукових праць “Українська академія мистецтв”*. 2022. № 32. С. 81–86.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-11>

URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2037147>

Ключові слова: Олена Кулик, Денис Белянський, Петриківський розпис, Свято-Михайлівський кафедральний собор у Житомирі.

3. Сьомак О. Ю., Мазур В. П. Comparative Analysis of the Belz and Drohobych Deesis Icons Attributed to the Fifteenth Century. *Збірник наукових праць “Українська академія мистецтв”* 2022. № 32. С. 147–155.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-20>

URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2037540>

Ключові слова: український іконопис, Деїсусний чин, Белз, Дрогобич, XV століття, іконографія, прориси.

Голова фахового семінару
доктор мистецтвознавства,
професор, професор кафедри
дизайну і теорії мистецтва

Ірина ДУНДЯК

Секретар семінару
асистент кафедри дизайну
і теорії мистецтва
05 червня 2026 року.

Галина ПАСТУХ